

Opgave 3 Een theoretisch model betreffende de productie van sensatie in televisienieuws

Inleiding

Communicatiewetenschappers van de Radboud Universiteit Nijmegen en van de Katholieke Universiteit Leuven presenteren in hun artikel *Op zoek naar verklaringen voor sensatie in het nieuws. Een vergelijking tussen Nederlandse, Vlaamse, Waalse en Franse televisiejournaals* (Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, 2008) een theoretisch model om verschillen in sensatie in televisienieuws tussen zenders en tussen landen te verklaren. De teksten 4 en 5 uit het bronnenboekje zijn fragmenten (soms wat bewerkt) uit dit artikel. Het theoretisch model is opgenomen als figuur 1 in het bronnenboekje.

Lees tekst 4.

In deze tekst wordt de relevantie van onderzoek naar sensatie in het nieuws aangegeven. Er wordt verondersteld dat sensatie de informatievoorziening aan burgers kan schaden. En "Mocht dat zo zijn, dan wordt het voor deze burgers moeilijker hun rol in het democratisch proces te spelen." (regels 4-5)

- 3p **9** Leg uit welke functies van de media in het proces van politieke besluitvorming van belang zijn voor de vraag of burgers in een democratie hun rol adequaat kunnen vervullen.
Ga uit van drie functies.

"Hoewel sensatie een aantal malen is bestudeerd binnen de context van de dagbladjournalistiek" Zie de regels 7 en 8 van tekst 4.

Naast het onderscheid tussen ochtend- en middag/avondkranten zijn landelijke dagbladen onder te verdelen in twee typen dagbladen die op grond van de mate van het brengen van sensatie van elkaar verschillen.

- 2p **10** **a** Noem deze twee typen dagbladen.
b Geef van elk type dagblad twee kenmerken van hun berichtgeving.

Er is een toename in het gebruik van sensatie aangetoond in Nederland (zie regels 10-11). Twee samenhangende sociaal-culturele ontwikkelingen in het Nederlandse televisielandschap verklaren de toename van sensatie in het televisienieuws. Deze ontwikkelingen zijn ontzuiling en commercialisering.

- 3p **11** Leg uit welke effecten 'ontzuiling' en 'commercialisering' hebben gehad op de toename van sensatie in het televisienieuws. Geef de samenhang weer tussen deze twee ontwikkelingen en betrek in je antwoord de komst van een duaal omroepbestel sinds 1990.

Zie figuur 1 en lees tekst 5.

De onderzoekers hebben de volgende hypothese geformuleerd:

“Televisienieuwsberichten in markten met meer concurrentiedruk (Frankrijk, Nederland) laten meer sensatie zien dan televisienieuwsberichten in markten met minder concurrentiedruk (Vlaanderen, Wallonië).”

- 4p **12** Beschrijf globaal een opzet van een kwantitatief onderzoek om deze hypothese te toetsen.
Geef daarin weer welke vier algemene stappen moeten worden genomen om te kunnen concluderen of de hypothese aanvaard of verworpen moet worden.

Zie de regels 11 tot en met 13 van tekst 5.

Volgens het theoretisch model beïnvloedt de journalistieke cultuur van een land of zender de mate van sensatie in het televisienieuws.

- 2p **13** Noem drie journalistieke normen die een matigend effect kunnen hebben op sensatie in het televisienieuws en zullen leiden tot een meer zakelijke berichtgeving.

Het zendertype – publiek of commercieel – is volgens figuur 1 van invloed op de mate van sensatie in het televisienieuws. Bepaalde uitgangspunten van het Nederlands mediabeleid voor de publieke omroep hebben naar verwachting een remmend effect op de mate van sensatie in het televisienieuws binnen de publieke omroep.

- 2p **14** Leg uit welke twee samenhangende uitgangspunten van het Nederlandse mediabeleid een remmend effect zouden moeten hebben op de mate van sensatie in de nieuwsvoorziening binnen de publieke omroep.

Opgave 3 Een theoretisch model betreffende de productie van sensatie in televisienieuws

tekst 4

Introductie

- Het gebruik van sensatie in het nieuws is een veel bediscussieerd onderwerp onder zowel journalisten als hun critici. Sensationeel nieuws wordt meestal gezien als zorgwekkend, voornamelijk omdat wordt aangenomen dat sensatie de informatievoorziening aan burgers schaadt. Mocht dat zo zijn, dan wordt het
- 5 voor deze burgers moeilijker hun rol in het democratisch proces te spelen. Dit gegeven maakt het interessant om sensatie in het nieuws te onderzoeken. Hoewel sensatie een aantal malen is bestudeerd binnen de context van de dagbladjournalistiek, gaat de meeste aandacht uit naar de televisiejournalistiek, in het bijzonder het televisienieuws.
- 10 Daarbij is een toename in het gebruik van sensatie aangetoond in landen als de Verenigde Staten, Zweden, Denemarken en Nederland. Gezien de nog steeds prominente rol van het televisienieuws als informatiebron is deze aandacht niet verwonderlijk. Ook deze studie zal zich richten op sensatie¹⁾ in het televisienieuws.

- noot 1 De onderzoekers beschouwen sensatie als een theoretisch begrip dat kenmerken van nieuwsberichten omvat die de aandacht trekken van het publiek. Die kenmerken hebben betrekking op de inhoud (b.v. berichten met een gewelds- of seksuele lading), de audiovisuele vormgeving (b.v. slow motion, beeldovergangen, gebruik van muziek) en de vertelwijze van het bericht (b.v. persoonlijke elementen toevoegen aan een abstract verhaal).

tekst 5

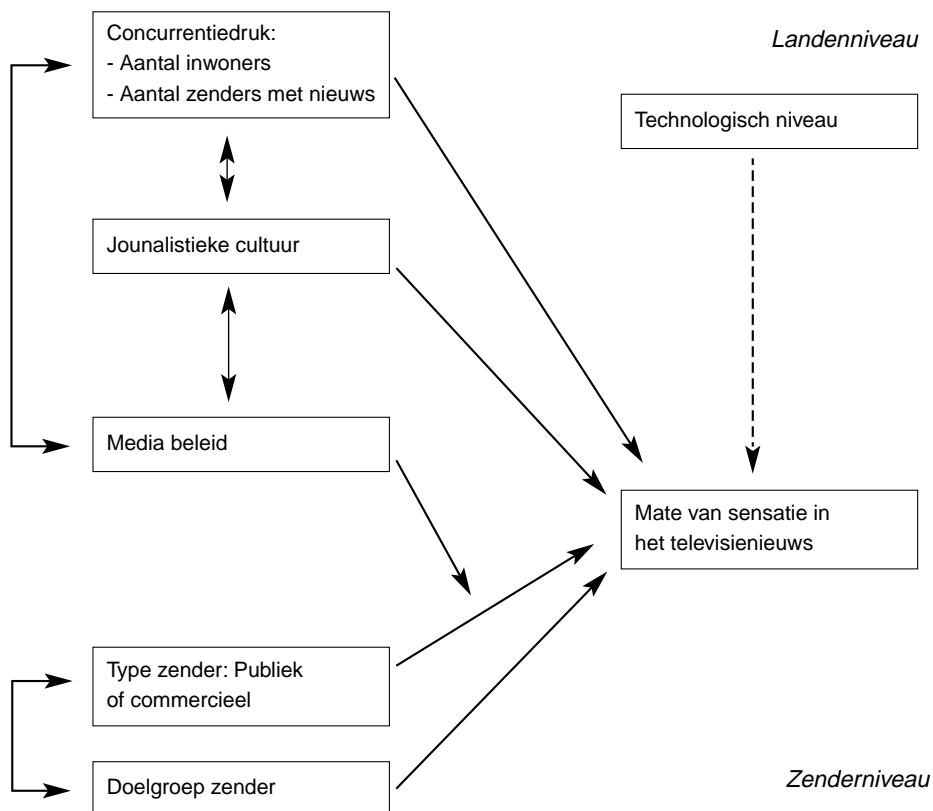
Een theoretisch model van sensatie

- De wetenschappelijke literatuur over de productie van nieuws geeft aanleiding tot het formuleren van verklarende factoren op twee niveaus: het landenniveau en het zenderniveau. (...)
- Op landenniveau is een viertal verklarende factoren te onderscheiden, zoals in
- 5 Figuur 1 te zien is. Een eerste factor op landenniveau is het niveau van de beschikbare *technologie* in een gegeven land op een gegeven moment. (...). In het model is deze factor slechts zijdelings weergegeven. (*met behulp van stippelijntje*)
- De tweede factor op landenniveau is de *mate van concurrentiedruk* op de markt
- 10 voor televisienieuws.
(...)
- De *journalistieke cultuur* is de derde variabele die we op landenniveau onderscheiden. De journalistieke cultuur kan variëren. De balans tussen verslaggeving en redactionele bewerking is hierbij een onderscheidende factor.
(...).

- 15 Het *mediabeleid* is de vierde factor die van belang is. Tot het mediabeleid behoort de regelgeving aangaande sponsoring en reclame, en de financiering van publieke zenders.

figuur 1

Een theoretisch model betreffende de productie van sensationeel nieuws

bron van tekst 4, 5 en figuur 1: Mariska Kleemans, Anna van Cauwenberge, Leen D'Haenens en Paul Hendriks Vettehen (2008). Op zoek naar verklaringen voor sensatie in het nieuws. Een vergelijking tussen Nederlandse, Vlaamse, Waalse, en Franse televisiejournals. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, nummer 4.

In deze studie is een theoretisch model opgesteld ter verklaring voor verschillen in sensatie in televisienieuws tussen aanbieders en tussen landen. Het model is aan een eerste test onderworpen middels een kwantitatieve inhoudsanalyse op nieuwsberichten van publieke en commerciële aanbieders uit Nederland, Vlaanderen, Wallonië en Frankrijk.